

РИСКОВЕ ЗА МАКРОРАМКАТА И БЮДЖЕТА 'МАЙ 2014

МЕЖДИНЕН ДОКЛАД С АНАЛИЗ И ПРОГНОЗА

В този междинен доклад е анализирано изпълнението на макрорамката и Консолидираната фискална програма и са показани новите рискове за икономиката на България. При изготвянето на този доклад, безпристрастно и с респект към фактите, са взети всички мерки за осигуряване на обективна и точна информация, а данните, анализите и мненията са базирани на посочените източници по начина и обхвата, изложен в доклада.

Анализът и прогнозите не изразяват политически пристрастия; не третират предмета на анализа положително или отрицателно; не дават аргументи за ползата или за вредата от несигурността; третират я единствено от гледната точка на рисковете и опитите за тяхното управление. Авторите не носят отговорност за неточно, непълно и превратно използване на информацията, представена в доклада. Без тяхното изрично писмено съгласие съдържанието на доклада не може да бъде променяно, преработвано, приспособявано, допълвано или от него да се изработват производни материали; не може да се цитира, освен за изследователски и учебни цели – докладът не е част от публичния, а от академичния дебат. За нанесените вреди се носи съответна имуществена отговорност.

Резюме

Първото тримесечие на 2014 г. експресните данни за слаб реален растеж на БВП, съчетани с дефлацията водят до спад на номиналния БВП и изоставането му от съответната годишна прогноза с 1.2 млрд. лв. Данните за безработицата и заетостта потвърждават депресивното състояние на икономиката. Потвърждаваме негативната си прогноза за БВП и общата данъчна основа.

За първи път след 2010 г. събраните приходи в държавния бюджет в първото тримесечие на 2014 г. са по-малко като абсолютна сума, отколкото в същия период на предходната година, като изоставането е в най-важните направления на икономическата активност: ДДС, по ЗКПО, другите данъчни и неданъчни приходи.

Отчетните данни за първите три месеца на 2014 г. показват рискове за неизпълнение на бюджетните приходи и силно ограничена възможност за посрещане на това неизпълнение посредством намаление на разходите. Несъобразените с реалните възможности и с макроикономическата среда предизборните социални политики намаляват маневрената възможност на кабинета. В случай на опит да ги ограничи, той е заплашен от загуба на парламентарна подкрепа.

Става все по-вероятно прогнозите на ЛУР по отношение на макрорамката и бюджета да се изпълнят изцяло.

Значителни са другите рискове за финансовата стабилност на страната. БДЖ, НЕК „реиндустриализация“ заплашват с квази фискални дефицити и намаление на кредитния рейтинг, ако се случат.

Тази рискова среда не отчита възможни щети от налагането на руски санкции върху България, като възпиране на туристическия поток, ограничаване на вноса, спиране доставките на природен газ или повишаване на неговата цена.

Анализ на макрорамката

Върху публикуваните от НСИ експресните оценки за БВП за първото тримесечие на 2014 г. могат да се направят следните наблюдения:

Очакваният БВП за първото тримесечие на 2014 г. е 15 918 млн. лв. Това е с 489 млн. или 3% по-малко от първото тримесечие на 2013 г., когато той бе 16 407 млн. лв. В номинално изражение спада до нивото, отчетено в края на март 2012 г. – 15 897 млн. лв, което от своя страна също е по-ниско от това за предходната година – 16 070 млн. лв. Реалният спад на БВП спрямо първото тримесечие на 2013 г. от 1.1% прави малко вероятно актуализираната правителствена прогноза за растеж от 2.1 % за 2014.

Сравняването на изпълнението на БВП за първо тримесечие 2013/2014 г. може да бъде продължено с анализ на дела на тримесечното изпълнение, който е 19.5% спрямо официалната прогноза от есента – 81581.7 млн. лева; за същия период на 2013 г. БВП е 21% от отчетените 78 815 млн. лева за годината; изоставането е 1.5 процентни пункта или 1 224 млн. лева.

Според НСИ, безработицата през първите три месеца е 13.0% и е намалела в сравнение с преди една година.¹ Данните за безработицата на Евростат за България – 13.1%² продължават да остават по-високи от вътрешната статистика, но са по-ниски от последното тримесечие на 2013 г., което е обяснимо със сезонните колебания на показателя. Фактически безработицата остава на високо равнище.

Известното покачване на коефициента за заетостта, отчетено от НСИ в първото тримесечие, може да се дължи на объркването на данните за населението и икономически активните лица, констатирано след преброяването в 2011 г. и признанието за липсващи над 200 хил. души. Ако тези лица наистина отсъстват, коефициентът на заетост би следвало да се повиши с до 3.4%, за да отговори на действителните метаданни.

Данните за безработицата и заетостта свидетелстват за практическо отсъствие на осезаем икономически растеж в първото тримесечие на 2013 г. Същото показва и отчетената на годишна основа дефлация. Процесът продължава и през първото тримесечие на 2014 г. и предопределя по-ниския номинален БВП в сравнение със същия период на 2013, въпреки признаците на слаб реален растеж.

Заклучението от анализа на експресните отчети е следното:

Първо, сбъдват се прогнозираните от ЛУР рискове за по-нисък номинален БВП от заложения в Бюджет 2014 г. Относителното изоставане в достигането на планирания БВП с над 1.2 млрд. лева спрямо темпа на отчета за 2013 г., е твърде значително. Към този момент е малко вероятно то да бъде преодоляно, поради следното:

- През първо тримесечие на 2014 г. за пръв път след 2009 г. се наблюдава спад на износа от 6.9% (702.4 млн. лева) спрямо същия период на 2013 г.;
- Брутното капиталонакопаване остава на критично ниски нива. За първото тримесечие на тази година то е 18.2% от БВП, което е под нивото на средните амортизационни отчисления, които са около 19%. В първото тримесечие продължава „традиционното“ за кризисния период от 2009 г. декапитализиране на икономиката;
- Към март 2014 г. ПЧИ достигат ново дъно на тримесечна база; те са едва €107.6 млн.;
- Признаците за нарастване на вътрешното потребление все още не може да бъдат оценени като устойчиви. Експресните оценки на НСИ за крайното индивидуално потребление за първо тримесечие на 2014 г. показват нарастване от 1% (131 млн. лева) спрямо 2013 г., но няма данни дали този ръст се дължи на потребление на домакинствата или на правителството в предизборния период;
- През април 2014 г. за пръв път от пет месеца е отчетена инфлация спрямо март от 0.3%, но данните за един отделен месец не са гаранция, че дефлационните тенденции като цяло са преодоляни;
- Отсъстват реформи, съществени законодателни промени или нови бизнес практики спрямо съществуващите преди една година, които да дадат импулс за икономически растеж.

Второ, рисковете, свързани с Украинската криза, още нямат принос в срива на износа, съответно в номиналния спад на БВП за първото тримесечие на 2014 г. защото:

- Износът за ЕС практически се запазва, като спадът при него е само 23 млн. лева, а износът за трети страни е намалял със 679 млн. лева, или 16.8%. Повече от половината от тази сума се дължи на прекратен износ на горива и нефтопродукти за Гибралтар;
- Износът за Руската федерация е спаднал само с 1.1 на сто (по-малко от 3 млн. лева);
- Износът за Украйна бележи значителния спад от 57.7%, който в номинално изражение обаче е само 69.7 млн. лева. Общото намаление на износа за Руската федерация и Украйна към края на март 2014 г. в сравнение със същия период на 2013 г. е едва 72.5 млн. лева и не може да обясни по никакъв начин спада на българския износ от близо 7%.

Трето, прогнозата за износа и БВП е негативна:

- Рисковете от Украинската криза ще се проявят с нарастваща сила след април 2014 г. предимно в: спад на износа, заради обезценяване на рублата и гривната; намалени приходи от летния туризъм; увеличени транспортни разходи при износа за Русия и страните от ОНД; допълнителна загуба на БВП при евентуално прекъсване на газовите доставки;
- Българската икономика „буксува“ вече трета година, като БВП периодично бележи спадове, а чуждестранните инвестиции и капиталобразуването остават с ниски стойности, характерни за икономика в криза, а не в подем;
- България видимо изостава от другите страни в Централна и Източна Европа, които отбелязаха икономически растеж над 3 на сто през първите три месеца на 2014 спрямо 2013 г. с реални перспективи да го запазят до края на годината;³
- По-оптимистичните прогнози за България от страна на ЕС, ЕБВР и други международни финансови институции трябва да се приемат с резерви, защото те са инертни и са изградени на допускания, че българската икономика автоматично зависи от растежа на ЕС и ще го следва в пропорции характерни за растежа ѝ в годините преди кризата.

Данните и тенденциите през 2013 г. и първото тримесечие на 2014 г. показват, че икономиката на страната отново е в капана на спрените реформи и вътрешни политически проблеми, които водят до изоставане.

Анализ на отчетните фискални данни

На 30 април 2014 г. Министерството на финансите публикува месечния отчет за изпълнение на бюджета за м. март,⁴ който обобщава данните за първото тримесечие на годината. Анализът и сравнението на данните и темповете на изпълнение на приходите и разходите през първите три месеца на 2014 и съответно 2013 г. показват

следното:

Приходите по Консолидирана фискална програма (КФП) за първото тримесечие на 2014 г. са 6574.9 млн. лева, което е 21.3% от плана за годината. Това съответства на постигнатите 21.2% изпълнение на същия показател в отчета за 2013 г. (Таблица 1).

Данъчно-осигурителните приходи по КФП са 5 199.6 млн. лева, или 21.4% от планираното за годината, докато през 2013 г. в края на март тези приходи са били 22.9% от отчета за цялата година. Налице е относително изоставане на изпълнението на данъчно-осигурителните приходи по КФП спрямо 2013 г. с 1.5 пункта, или с 365 млн. лева. Още по-голямо е относителното изоставане само при данъчните приходи (без осигурителните вноски), което е 2.3 пункта, или 415 млн. лева.

Неданъчните приходи по КФП в края на март 2014 г. са 857.9 млн. лева, които са с 25.2 млн. по-малко от същия период на 2013 г. Като процент от годишния план обаче, те изпреварват темпа за 2013 г. с 3.5 пункта, поради това, че за 2014 г. година са планирани 644.1 млн. лева по-малко постъпления по това перо в сравнение с отчетените постъпления от предходната година.

Помощите по КФП са 517.4 млн. лева (16.0% от годишния план) срещу 152.8 млн. лева (5.8% от отчета) за 2013 г. Изпълнението тук е значително по-добро, заради усвоените европейски средства по общински и частни проекти.

Таблица 1. Сравнение на изпълнението на КФП за I-во тримесечие 2013/2014 г.
млн. лева

Период/Показатели	Отчет 2013 г.	I-во тримесечие 2013 г.		План 2014 г.	I-во тримесечие 2014 г.	
		изпълнение	в %		изпълнение	в %
	1	2	3=2:1	4	5	6=5:4
Приходи и помощи	28981.4	6154.5	21.2	30886.0	6574.9	21.3
Данъчно-осигур. приходи, в т.ч.:	22370.3	5118.3	22.9	24328.7	5199.6	21.4
Данъчни приходи	16213.3	3776.6	23.3	18046.9	3783.6	21.0
Осигур. вноски	6157.0	1341.7	21.8	6281.8	1416.0	22.5
Неданъчни приходи	3966.1	883.1	22.3	3322.0	857.9	25.8
Помощи	2645.0	152.8	5.8	3235.4	517.4	16.0

Приходите в Държавния бюджет (ДБ) към края на март 2014 г. са 4086.4 млн. лева, което е с 19.7 млн. лева по-малко от сумата за 2013 г. Събрани са 21.2% от годишния план. Налице е относително изоставане на изпълнението на бюджетните приходи и помощи за първото тримесечие на 2014 г. спрямо темпа на 2013 г. с 1.7 пункта, или с 327 млн. лв. (Таблица 2).

Данъчните приходи в ДБ в края на март 2014 г. са с 15 млн. лв. по-малко от събраните за периода през 2013 г. Относителното изоставане на данъчните постъпления спрямо темпа на 2013 г. е с 2.4 пункта, или 462 млн. лв. Най-голямо е изоставането при ДДС – 4.8 пункта под темповете на 2013 г., или 398 млн. лв.

Приходите от данъци на физически лица са 617.1 млн. лв. и нарастват с 82.2 млн. лв. (15.3%) спрямо март 2013 г. Обяснението най-вероятно е, че в постъпленията

по ЗДДФЛ за първото тримесечие на 2014 г. се включват и данъците за доходи от възнаграждения, хонорари, наеми и т.н. (извън доходите от заплати) през четвърто тримесечие на 2013 г., които вследствие на промяна в закона, се декларират и инкасират в НАП през 2014 г. По експертни оценки общият ефект от тази промяна е еднократно „фазово изместване“ на данъчните постъпления от физически лица с около 50 млн. лева. Ако се приспадне този ефект, приходите по ЗДДФЛ за първото тримесечие на 2014 г. биха били с 50 млн. по-малко, а приходите за 2013 г. със същата сума в повече. Тогава вместо 82 млн. лева нарастване, приходите по ЗДДФЛ за март 2014 г. биха били с около 18 млн. лева (3%) по-малко от тези през 2013 г.

Неданъчните приходи в ДБ към март 2014 г. са по-малко от тези за 2013 г. с 2.7 млн. лева. Като процент от годишния план обаче, те изпреварват относителния темп спрямо отчета за 2013 г. поради това, че за 2014 г. година в ДБ са планирани 344 млн. лева по-малко постъпления по това перо.

Таблица 2. Сравнение на изпълнението на ДБ за I-во тримесечие 2013/2014 г.
млн. лева

Период/Показатели	Отчет 2013 г.	I-во тримесечие 2013 г.		План 2014 г.	I-во тримесечие 2014 г.	
		изпълнение	в %		изпълнение	в %
	1	2	3=2:1	4	5	6=5:4
Приходи и помощи РБ	17943.6	4106.1	22.9	19262.7	4086.4	21.2
Данъчни приходи, в т.ч:	15621.1	3658.9	23.4	17337.0	3643.9	21.0
ДДФЛ	2334.2	534.9	22.9	2646.4	617.1	23.3
ЗКПО	1553.0	466.1	30.0	1673.8	452.8	27.1
ДДС	7366.5	1789.1	24.3	8281.7	1617.3	19.5
Акцизи	4055.8	805.6	19.9	4377.9	855.1	19.5
Други данъци	143.1	29.0	20.3	201.3	63.6	31.6
Неданъчни приходи	2218.0	442.6	20.0	1874.1	439.9	23.5
Помощи	104.5	4.7	4.5	51.6	2.7	5.2

Разходите по КФП за първо тримесечие на 2014 г. са общо 7 448.9 млн. лева, или 23.02% от годишния план (32 358.3 млн. лева). Спрямо март 2013 г. разходите са нараснали със 498,7 млн. лв. (7,2%). За същия период на 2013 г. разходите са 6950.2 млн. лева, или 21.7% от годишния план (31978.2 млн. лева) и 22.8% от отчета (30429.8 млн. лева).

В отчета на МФ се сочи, че разходите по КФП за издръжка и лихви към март 2014 г. са по-ниски в сравнение със същия период на миналата година, докато социалните и здравноосигурителните плащания, както и капиталовите разходи са по-високи. Разходите финансирани с европейски средства (вкл. националното съфинансиране) са с 412.2 млн. лева повече от отчетените 503.2 млн. лева към м. март 2013 г. С оглед на незначителните капиталови разходи, отчетени през ДБ, може да се заключи, че отбелязаният ръст на тези разходи и съфинансираният по КФП са реализирани изцяло през общинските бюджети.

Налице е съществено изпреварване с 1.32 пункта (427 млн. лв.) на разходите по КФП за 2014 г. спрямо 2013 г. Изпреварване на темпа на разходите, макар и много по-

малко (0.22 пункта), има, дори и ако се сравни делът на разходите спрямо плана по КФП към март 2014 г. с дела на разходите спрямо отчета за същия период на 2013 г.

Разходите на ДБ към март 2014 г. са 4798.7 млн. лв. и нарастват със 133.3 млн. лв. (2.9%) спрямо същия период на 2013 г. Те достигат 23.3% от планираните 20598.9 млн. лева за годината и изостават с 1.0 пункт от темпа на разходите (24.3% от годишния план) към март предходната година.

Нелихвените разходи за първото тримесечие на 2014 г. са 1747.0 млн. лв., което е с 155.5 млн. лв. (9.8%) повече от тези за 2013 г. Текущите разходи, които се включват в това перо обаче, нарастват с 203.3 млн. лв., или с 13.8%.

Разходите за лихви към март 2014 г. са 190.5 млн. лв., което е с 119.6 млн. лв. по-малко от предходната година.

Капиталовите разходи към март 2014 г. са само 73.8 млн. лв., което е с 47.7 млн. лв. по-малко от разхода за този период на 2013 г.

Налице е относително задържане на разходите по ДБ за 2014 г. с 1.0 пункт (206 млн. лева) под темпа за първото тримесечие на 2013 г. Това е постигнато за сметка на разходите за лихви, както и на силното ограничаване на капиталовите разходи през ДБ, които за първото тримесечие на 2014 г. са само 7.0% от годишния план (1047.5 млн. лева) срещу 12.9% (121.5 млн. лв.) от годишния план за 2013 г. За първите три месеца на годината не са усвоени никакви суми от „Резерва за непредвидени и неотложни разходи“, в който са включени 500 млн. лв. в графа „За икономически растеж и държавност“, предвидени за усвояване чрез общински инвестиционни проекти.

Салдото по КФП на касова основа към 31.03.2014 г. е отрицателно – в размер на 874 млн. лв. и се формира от дефицит по националния бюджет в размер на 624,9 млн. лв. и дефицит по европейските средства в размер на 249,1 млн. лв. Отрицателното салдо по КФП към 31.03.2013 г. е по-малко със 78.4 млн. лв. (795.6 млн. лв.) Съпоставен със същия период на предходната година, дефицитът нараства номинално със 78.4 млн. лв. МФ обяснява това с по-високите разходи за съфинансиране на проекти по европейските програми и фондове и базовия ефект от увеличението на пенсиите от 1 април 2013 година.

Налице е нарастване на дефицита по националния бюджет със 150.1 млн. лева (31.6%).

Балансът на държавния бюджет на касова основа за първото тримесечие на 2014 г. е отрицателен в размер 712.4 млн. лева, което е 53.3% от планирания (1336.2 млн. лева). За същия период на 2013 г. отрицателното бюджетно салдо е 559.2 млн. лева, което е 43.1% от плана в актуализирания бюджет.

Налице е увеличаване на дефицита на ДБ със 153.2 млн. лева (27.4%) спрямо първото тримесечие на 2013 г. и относително изпреварване на темпа на натрупване на дефицит с 10.2 пункта.

Рисковете за приходите се определят от това, че общите постъпления в държавния бюджет за първото тримесечие на 2014 г. са с 80 млн. лева (около 2%) по-малко от тези за предходната година. За последен път спадане на приходите под отчета за същия период от предходната година имаше през първо тримесечие на 2010 г. Това се дължеше до голяма степен на факта, че тогава беше апогеят на световната криза. Сега този рецидив е в противовес на тенденциите в ЕС и глобалната икономика.

Постъпленията от ДДС са по-малко със 172 млн. лева от тези през 2013 г. (9.6%). МФ обяснява този срив с „базовия ефект от значителния по размер невъзстановен данъчен кредит през първото тримесечие на 2013 г.“ Отсъстват официални данни, които да доказват това твърдение. От друга страна приходите от ДДС за първото тримесечие на 2013 г. са с 234.3 млн. лв. повече от тези за 2012 г., които пък надхвърлят постъпленията за същия период на 2011 г. с 389.5 млн. лева. Също така, МФ обяви, че е „изчистило“ невъзстановения данъчен кредит още през третото тримесечие на 2013 г. Това оборва твърденията за прекомерно забавяне при възстановяването на ДДС в началото на 2013 г.

Вместо неубедителното обяснение на МФ, като много по-достоверни причини за изоставането на приходите от ДДС, може да се посочат⁵:

- Натрупаната дефлация за първото тримесечие на 2014 г. спрямо същия период на 2013 г., която е 2.4%;
- Спадът на крайното потребление, който за 2013 спрямо 2012 г. е над 1008 млн. лева, или 1.6%. Тази тенденция продължава и се задълбочава в началото на 2014 г., косвен признак за което е фактът, че дефлацията продължава и през 2014 г. и за първите три месеца на годината кумулативно достига 0.8%;
- Спадът на цените на вносните стоки е между 3 и 4% през първите три тримесечия на 2013 г. и няма данни тази тенденция да е претърпяла обрат в началото на 2014 г.;
- Вътрешната политическата нестабилност (макар да е намаляла спрямо втората половина на 2013 г.) продължава да действа потискащо върху потреблението и инвестициите и се проявява в увеличените спестявания на гражданите и фирмите. За първите три месеца на 2014 г. те са нараснали с 856 млн. лева, което е 29.7%⁶ повече от ръста на спестяванията за същия период на 2013 г.;
- Не са преодолени и вероятно са задълбочени организационните проблеми, корупционните практики и политическите влияния, снижаващи ефективността на приходните администрации.

Относителното изоставане на приходите в края на м. март 2014 г. спрямо март 2013 г. по КФП е 365 млн. лева, а по ДБ 327 млн. лева. През този период не е имало значителни непредвидени вътрешни или външни фактори, които да предизвикат толкова голямо изоставане в темпа на бюджетните постъпления. (Украинската криза започна да дава слабо отражение в икономиката на България едва в средата на м. април.) Това обстоятелство още веднъж доказва тезите на ЛУР, че в макроикономическата прогноза въз основа на която е планиран Бюджет 2014, неправилно са определени БВП, инфлацията, потреблението, заетостта, безработицата и съответно приходната и разходната части на КФП и ДБ. Освен това:

- Първото тримесечие на 2014 г. не очертава стопанско оживление и възможности за ускоряване на икономическия растеж;
- Преките чуждестранни инвестиции за този период са с под отчетените 456 млн. евро за първото тримесечие на 2013 г.;
- Заетостта и безработицата нямат подобрене спрямо нивата им от края на 2013 г.;
- Продължава да се влошава демографската структура и съотношенията между заети, осигуряващи се и пенсионирани лица;
- В нито един стопански сектор не се наблюдава съществено оживление и подобряване на перспективите.

Посочените по-горе причини, за разлика от обясненията на МФ, не са от „технически“ характер и с еднократно въздействие. Те отразяват трайни негативни тенденции и фактори на макроикономическо ниво с голяма инертност. Затова рискът за приходите ще нараства. Вероятността правителството да го преодолее до края на годината е близка до нула. По-вероятно е този риск да доведе до отказ от някои цели и приоритети в разходната част на бюджета.

Рисковете при разходите. През 2013 г. правителството компенсира напълно неизпълнението на приходната част на ДБ чрез предварително заложените „буфери“ в разходната част. Завишено планираните разходи за лихви доведоха до „икономии“ от 190 млн. лева. От планираните 405.5 млн. лева „Резерв за непредвидени и неотложни разходи“ бяха разходвани само 272 млн. лева. Така бяха компенсирани 426 от несъбраните 464 млн. данъчни постъпления, а чрез преизпълнение с 210 млн. лева на неданъчните приходи и помощите беше постигнат 170 млн. лева (13.0%) по-нисък от планирания дефицит. Тези възможности отсъстват в Бюджет 2014 г.

Резултатите от първото тримесечие на 2014 г. година показват много по-силна от тенденция за увеличаване на разходите и по-малко възможности за компенсиране на разликите чрез „буферите“ на бюджета, поради следното:

- Разходите нарастват с над 130 млн. лева на фона на намалените приходи, поради законодателните промени, довели до увеличени социални плащания, както и политически ангажименти за допълнителни разходи (великденски пенсионни надбавки и др.), свързани с предстоящите избори, или със засилване на регионалните влияния на партиите от управляващото мнозинство. Тези плащания и ангажименти не могат да бъдат отменени или прекратени, без да това да предизвика оставка на кабинета и предсрочни избори;
- „Традиционната“ възможност за свиване на капиталовите разходи на централно ниво вече е изчерпана. По това перо в края на март ДБ отчита само 7% от планираните суми за годината – най-ниският дял след 2006 г.;
- По-нататъшно свиване на разходите и съкращения в централната администрация и бюджетната сфера, без радикални реформи, би довело до вътрешна дестабилизация на правителството, а и те сега са невъзможни;

- Обявеното увеличаване на пенсиите с 3% от средата на годината ще натовари допълнително бюджета с около 120 млн. лв. и още повече ще намали възможностите за ограничаване на разходите;
- Заложеният „Резерв за непредвидени и неотложни разходи“ от 861 млн. лв. фактически е с незначителна оперативна-разполагаема част, защото в него са включени: 500-те милиона лева „За икономически растеж и държавност“ (които вече са разпределени за усвояване чрез общински инвестиционни проекти); 280 млн. лв. резерв на НЗОК; и 70 млн. лв. неприкосновен резерв за бедствия;
- Теоретична възможност за „икономии“ има единствено при планираните 500 млн. лева, които предстои да се усвояват чрез общински инвестиционни проекти. За тях обаче, вече има утвърдени проекти и възлагателни процедури. Забавянето или отлагането им чрез административни ходове от страна на правителството, ще излъчи нов импулс на политическо недоверие и дестабилизиране на кабинета.

С оглед на горното, възможностите за компенсирание несъбраните планирани приходи чрез ограничаване на разходите са изчерпани в рамките на Бюджет 2014. За овладяване на риска от нееластичността на разходите, правителството най-вероятно ще предприеме актуализация на бюджета към средата на годината.

Други рискове произтичат от влошаване финансовото състояние на ключови инфраструктурни държавни компании. По експертни данни, дълговете на НЕК продължават да растат и са между 1 и 2 млрд. евро⁷; налице е рискът от загуба на арбитражното дело с „Атмстройекспорт“; възможни са руски санкции във връзка с конфликта след анексирането на Крим.

Съществува голяма вероятност от несъстоятелност на БДЖ,⁸ обявена от чуждестранните кредитори, които вече са наложили запори върху сметките и активите на компанията. Кредиторите искат държавни гаранции за дълговете на компанията, което би довело до държавна помощ.

Нарастващите квазифискални дефицити и перспективите за фалит на държавни компании от мащаба и значението на НЕК и БДЖ по едно и също време създават риск за кредитния рейтинг на страната. Тези рискове се подсилват от неосъществими идеи на министри и политици от управляващото мнозинство за „реиндустриализация“ чрез изкупуване от държавата на вече фалирали промишлени предприятия.

Прогноза

Сегашното правителството промени наследения от предишното управление бюджет през есента на 2013 г. и увеличи първоначално планирания дефицит от 802.6 млн. лева на 1 296.0 млн. лева (61.5%). Като основни причини бяха изтъкнати очертаващото се изоставане в приходите, което бе много по-малко от сегашното и нееластичност на разходите, въпреки че към полугодията на 2013 г., след възстановяването от ЕС на авансово платените земеделски субсидии, балансът на ДБ излезе на плюс от 20 млн. лева. Аргументите за актуализацията на бюджета са 2013 г. са валидни с още по-голяма сила сега.

Все по-очевидно става разминаването между неадекватно съставената прогноза

за макрорамката на Бюджет 2014 г., отчетените макроикономически показатели и тенденции. Изпълнението на бюджета и основните икономически показатели на страната са застрашени от задълбочаването на конфликта на Русия с ЕС.

Правителството и парламентарното мнозинство нямат нито политически ресурси, нито време законодателно, организационно и финансово да проведат нужните реформи в данъчно-осигурителната система, здравеопазването, образованието, правораздаването и публичната администрация. Това прави невъзможно преодоляването на посочените рискове.

Данните и тенденциите от първите три месеца, засилват вероятността изцяло да се сбъдне прогнозата на ЛУР за рисковете в тази област, а именно:

- Вместо планирания 81.5 млрд. лева, номиналният БВП за 2014 г. да остане в рамките на 79.0 – 79.5 млрд. лева;
- Неизпълнението на данъчните приходи от първото тримесечие да се запази и до края на 2014-та да достигне 0.8 – 1 млрд. лева;
- Разходите и дефицитът по КФП да надминат планираните 1.8% от БВП и да достигнат 2.1% – 2.2% от отчетения БВП.

Заклучението е, че са наложителни: ревизия на средносрочната бюджетна прогноза и актуализация на бюджета за 2014 г.; намаляване на приходите; ограничаване на някои разходи; адекватни дефицити; и, бюджетни буфери.

Бележки

- ¹ http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/LFS2014q1_6AYPCP3.pdf
- ² http://econ.bg/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82-%D0%9D%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B2-%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D1%81%D0%B0-%D1%81%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%B-%D0%B8_l.a_i.541847_at.1.html
- ³ http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/sviat/2014/02/18/2244411_rumuniia_iznena_s_nai-burziia_ikonomicheski_rastej/
<http://profit.bg/news/Polsha-i-Ungariya-s-naj-visok-ikonomicheski-rust-v-ES/nid-123055.html>
- ⁴ <http://www.minfin.bg/bg/statistics/12>
- ⁵ http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/s_macro_indicators_a1_pdf_bg.pdf
- ⁶ <http://www.investor.bg/bylgariia/5/a/856-mln-lv-sme-spestili-v-bankite-za-pyrvoto-trimesechie-na-godinata,171215/>
- ⁷ http://www.ekipnews.com/news/ikonomika/energetika/spored_rumen_ovcharov_dylgovete_na_nek_sa_stignali_4_mlrd_leva/167918/
- ⁸ http://money.bg/news/id_104131562